

ผู้เรียบเรียง

ดร.พิทักษ์ เผือกมี

ศษ.บ. (สังคมศึกษา), ศษ.ม. (การสอนสังคมศึกษา),
ปร.ด. (สังคมวิทยา)

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.พัลลภ มินห์

ศศ.บ. (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา), ศศ.ม. (รัฐศาสตร์),
ปร.ด. (การเมือง)

นายกฤษฎา สวรรณ์

กศ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), ศศ.บ. (รัฐศาสตร์),
ศศ.ม. (พัฒนสังคมศึกษา)

นายกรกฎ รอดพูล

ร.บ. (รัฐศาสตร์), ร.ม. (รัฐศาสตร์)

บรรณาธิการ

นายสัจจาภูมิ รอดสำราญ

น.บ. (นิติศาสตร์), น.ม. (กฎหมายระหว่างประเทศ)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมเพ้นส์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
69/109 หมู่ 1 ซ.พระแม่กาวันย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120
โทร. 0 2584 5889, 0 2584 5993, 0 2961 4580-2 โทรสาร 0 2961 5573, 0 2582 2313

ฝ่ายวิชาการ :
87/122 ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 0 2954 4818-20, 0 2953 8168-9 โทรสาร 0 2580 2923

ปีที่พิมพ์ 2566
พิมพ์ครั้งที่ 1
จำนวน 3,000 เล่ม
ISBN 978-616-07-2574-8
ราคา 65 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมเพ้นส์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม. 1** เล่มนี้ จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นวิชาที่ว่าด้วยการสร้างความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ค่านิยมในสังคม ความเป็นประชาธิปไตย มีความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ปลุกฝังความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพ อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี มีการปรับปรุงเนื้อหาและสอดแทรกความรู้ใหม่ ๆ ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย**กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ในการมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมิน ตัดสินใจ และการสร้างสรรค์ มีการสร้างเสริมทักษะด้านหน้าที่พลเมือง โดยใช้**โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)** เป็นกิจกรรมที่ต้องการเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้มองเห็นสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ และแนวทางป้องกัน แก้ไขซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหา หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่จะเกิดในโลกอนาคตได้ ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อครูผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชาพื้นฐานหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลา 20 ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติโดยเน้นจิตสาธารณะ ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การถ่วงดุลอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล การปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การอยู่ร่วมกันภายใต้วัฒนธรรมที่แตกต่าง

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสืบค้นข้อมูล อภิปราย เสนอความรู้ กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ นำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล อดทน เสียสละ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

หน่วยการเรียนรู้ที่	โครงสร้างเนื้อหา	ความสอดคล้องกับสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดชั้นปี						
		สาระที่ 2						
		มฐ. ส 2.1				มฐ. ส 2.2		
		1	2	3	4	1	2	3
1	บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ		✓		✓			
2	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย					✓		✓
3	อำนาจอริปไตย						✓	
4	กฎหมายนาวิ	✓						
5	วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้			✓				

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม. 1** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่มนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

● กวีชีวัก

เป็นสิ่งที่กำหนดให้รู้ว่านักเรียนควรทำอะไร ทำอะไรได้ และคุณลักษณะที่พึงเกิดขึ้นกับนักเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร

● สารการเรียนรู้

เป็นข้อช่วยเนื้อหาสาระที่นักเรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้

● แนวคิดสำคัญ

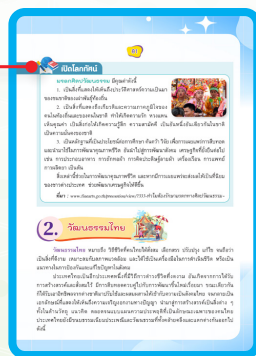
เป็นความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

● เปิดโลกทัศน์

เป็นการสอดแทรกความรู้ มุมมองแนวคิดที่ทันสมัยในประเด็นต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหา ซึ่งนักเรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน

● ปัญหาทางออก

เป็นการนำเสนอปัญหาที่สามารถพบเห็นหรือสอดคล้องในชีวิตประจำวัน โดยใช้ภาพเหตุการณ์ แล้วตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งต้องเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ หาคำตอบด้วยตนเอง คำตอบที่ได้ไม่มีถูกหรือผิด

● การนำเสนอเนื้อหา

เป็นการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบ Infographic ในส่วนของเนื้อหาที่ยากหรือมีปริมาณมาก เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน โดยนำเสนอในรูปแบบของเทคโนโลยี QR Code

● สรุปสาระสำคัญ

การสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยการเรียนรู้แบบ Infographic เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจได้ง่ายและสามารถใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อเข้าถึงและรับชม Motion Graphic ได้

● กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเหมือนกับในชีวิตจริงอย่างมีระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน

● คำถามพัฒนาทักษะการคิด

เป็นคำถามที่ใช้บททวนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ โดยการให้ตอบคำถามพัฒนาทักษะการคิดที่ช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ของนักเรียน

● สร้างเสริมทักษะด้านหน้าที่พลเมืองโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาทำเป็นโครงงาน โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน

สารบัญ

สาระที่ 2

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

1

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

1

1. บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ	2
2. วิธีการปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	8
3. ผลที่ได้รับจากการเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	13
สรุปสาระสำคัญ	16
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	17
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	17

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

2

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

18

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	19
2. แนวทางการปฏิบัติตนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของปวงชนชาวไทย	30
สรุปสาระสำคัญ	33
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	34
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	34

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

3

อำนาจอริปไตย

35

1. อำนาจอริปไตย	38
2. การถ่วงดุลอำนาจอริปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	45
สรุปสาระสำคัญ	50
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	51
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	51

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

4

กฎหมายน่ารู้

52

1. กฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล	53
2. ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	73
สรุปสาระสำคัญ	75
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	76
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	76

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

5

วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรม
ของประเทศในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

77

1. ความหมายและคุณค่า ของวัฒนธรรม	78
2. วัฒนธรรมไทย	81
3. ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	88
4. การอยู่ร่วมกันภายใต้วัฒนธรรม ที่แตกต่าง	98
สรุปสาระสำคัญ	102
กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	104
คำถามพัฒนาทักษะการคิด	104

สร้างเสริมทักษะด้านหน้าที่พลเมืองโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)	105
บรรณานุกรม	106

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

1

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชน
ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

🔔 ตัวชี้วัด

- ระบุความสามารถของตนเองในการทำ
ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
(ส 2.1 ม. 1/2)
- แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ
ของตนเองและผู้อื่น (ส 2.1 ม. 1/4)

🔔 สาระการเรียนรู้

1. บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อ
สังคมและประเทศชาติ
2. วิธีการปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิ
เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
3. ผลที่ได้รับจากการเคารพในสิทธิ
เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น

สังคมหนึ่งจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขนั้น
ต้องอาศัยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
ของประชาชนทุกคน ในการตระหนักรู้
ถึงบทบาท หน้าที่และการปฏิบัติตนตาม
กฎกติกาของสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วม
ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ
สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นเยาวชน
ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม ต้องรู้จัก
บทบาทและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม
พร้อมทั้งมีความเคารพในสิทธิ เสรีภาพของ
ตนเองและผู้อื่น เพื่อการอาศัยอยู่ร่วมกัน
ภายในสังคมอย่างมีความสุขต่อไป

2

“เยาวชนคืออนาคตของชาติ ถ้าเยาวชนมีคุณภาพ การพัฒนาประเทศชาติจึงสามารถทำได้โดยง่าย”

เยาวชนที่มีคุณภาพ
ต้องปฏิบัติตน
อย่างไร

1.

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชน
ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ

สังคมเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นความสัมพันธ์ร่วมกัน พร้อมกับการยอมรับในแบบแผน การดำเนินชีวิต ระเบียบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้คนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ในสังคมหนึ่ง ประกอบไปด้วย กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศนั้น เรียกว่า “ประชาชน” หรือ “พลเมือง” การที่ประเทศชาติจะมีพลเมืองดีนั้น มักจะเริ่มต้นจากเยาวชนที่มีคุณภาพ

3

1.1 ความหมายและความสำคัญของเยาวชน

เยาวชน* คือ ผู้ที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ เยาวชนเป็นผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน อยู่ในช่วงวัยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ ความสำคัญของเยาวชนมีดังนี้

นอกจากนี้ สังคมไทยยังมุ่งหวังให้เยาวชนได้รับการส่งเสริมให้รู้จักการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน อันเป็นการกระทำด้วยจิตใจที่มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น และสังคมนอบข้าง หรือก็คือ “การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ” (Public Mind)

* ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

เปิดโลกทัศน์

เด็กเยาวชนกับการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

ศตวรรษที่ 21 ได้มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดเครื่องมือและกระบวนการสื่อสารด้วยวิธีและช่องทางใหม่ ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การสื่อสารระหว่างกลุ่มคนตลอดจนการสื่อสารสู่สาธารณะต่อสังคมในวงกว้าง

ยูนิเซฟประเทศไทย และมูลนิธินวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม (Social Innovation for Creative Society) ได้ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนเป็นนักสื่อสารที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคมได้ การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเด็กและเยาวชน เริ่มต้นจากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามภารกิจของยูนิเซฟประเทศไทย 5 ด้าน ได้แก่ 1) งานด้านการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการณรงค์เชิงนโยบายด้วยการใช้ข้อมูลและงานวิจัยเป็นตัวขับเคลื่อน 2) งานด้านการคุ้มครองสิทธิ ในประเด็นเรื่องสิทธิเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย 3) งานด้านการศึกษา ในประเด็นความท้าทายด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย 4) งานด้านสถานการณ์ฉุกเฉิน เรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาการทำงานในสถานการณ์ COVID-19 และ 5) งานด้านวัยรุ่น ในประเด็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น ความท้าทายด้านสุขภาพวัยรุ่นและร่วมระดมความคิดเห็นถึงทิศทางการพัฒนาวัยรุ่นในประเทศไทย

ที่มา : <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/เด็กเยาวชนกับการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง>

1.2 การเป็นผู้มีจิตสาธารณะของเยาวชน

จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน โดยการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประหยัดและเกิดเป็นความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

การเป็นผู้มีจิตสาธารณะ จึงเป็นลักษณะของเยาวชนที่มีพฤติกรรมการแสดงออก ดังนี้

1.

เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่แห่งใดในสังคมย่อมมีกฎระเบียบกติกาไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน เยาวชนในฐานะพลเมืองของชาติจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามตั้งแต่กฎกติกาภายในครอบครัว กฎระเบียบของโรงเรียน กฎเกณฑ์ภายในชุมชน รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีการละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และลดความขัดแย้งในสังคมได้

2.

มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม เยาวชนที่ดีต้องมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ หาประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เยาวชนจึงควรหาโอกาสในการไปเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมเท่าที่จะเข้าร่วมได้ เช่น ร่วมกิจกรรมปลูกป่าเพื่อชุมชน ช่วยรณรงค์เชิญชวนประชาชนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เข้าร่วมพิธีทางศาสนาตามที่ตนนับถือ เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นการช่วยให้สังคมได้รับการพัฒนาจนเกิดเป็นความก้าวหน้าแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมก็จะส่งผลให้เยาวชนในฐานะสมาชิกของสังคมได้รับผลประโยชน์ได้อันเกิดจากความเจริญก้าวหน้าของสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

3.

มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นมรดกที่ธรรมชาติมอบให้แก่มนุษย์ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องรู้จักศึกษา ทำความเข้าใจถึงวิธีการใช้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าอย่างสูงสุด ในฐานะที่เยาวชนเป็นสมาชิกของสังคมจึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลดการใช้โฟม ลดสารเคมีที่ใช้ในการทำเกษตรกรรม ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำลำคลอง การปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ช่วยให้ความร่มรื่นและช่วยลดอุณหภูมิที่เพิ่มมากขึ้น ลดการเผาหญ้า เผาป่าเพื่อลดมลพิษทางอากาศและภาวะโลกร้อน เป็นต้น

4.

รักษาสาธารณประโยชน์ ในชุมชนจะมีสาธารณสมบัติไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง สะพาน สวนสาธารณะ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จากการนำเงินภาษีของประชาชนมาใช้ในการก่อสร้างและบำรุงรักษาเยาวชนในฐานะพลเมืองของชาติ จึงควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณประโยชน์หรือสาธารณสมบัติ โดยการไม่ทำลายให้เกิดความเสียหาย หากพบว่าการชำรุดเสียหาย ควรแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาดูแลรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด ทำนุบำรุงรักษาเพื่อให้สาธารณประโยชน์อันเป็นสมบัติสาธารณะของประชาชนทุกคน สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

นอกจากนี้ สาธารณประโยชน์ ยังหมายรวมถึงการปฏิบัติตามโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปันสิ่งที่ตนมีเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

5.

ดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาที่ดีงาม เยาวชนย่อมต้องรู้คุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของไทย เพราะนอกจากจะสะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของบรรพบุรุษไทยในอดีตที่ได้ริเริ่มความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้ขึ้นมาให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละยุคสมัย ซึ่งล้วนมีประโยชน์ทั้งต่อคนรุ่นก่อนและคนรุ่นปัจจุบัน เช่น ประเพณีบูชาพระแม่โพสพ ที่เป็นการสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นสังคมเกษตรกรรมของไทยแล้วยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ และยังให้พืชผลเจริญงอกงามสมบูรณ์ เป็นต้น

ดังนั้น เยาวชนในฐานะสมาชิกของสังคม ควรจะช่วยกันรักษาและสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาที่ดีงามต่าง ๆ ไว้ให้คงอยู่คู่กับสังคมและประเทศต่อไป โดยการศึกษา ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ตามสมควรแก่โอกาส ตลอดจนช่วยส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาให้เป็นที่รู้จัก

เปิดโลกทัศน์

โลกยุคศตวรรษที่ 21 บุคคลจะสามารถเอาตัวรอดและประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงาน และการดำเนินชีวิตได้จะต้องมีจิตสาธารณะทั้ง 5 ประการ ซึ่งจะช่วยจรรโลงให้สังคมโลกในอนาคตเป็นสังคมที่น่าอยู่มากยิ่งขึ้น ได้แก่

จิตแห่งวิทยาการ (Disciplined mind) หมายถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น

จิตแห่งการสังเคราะห์ (Synthesizing mind) หมายถึง การสังสม ต่อยอด และสร้างนวัตกรรมความรู้

จิตแห่งการสร้างสรรค์ (Creating mind) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์สร้างด้วยการหมั่นฝึกฝน

จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) หมายถึง การเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็น

จิตแห่งคุณธรรม (Ethical mind) หมายถึง ความรู้คู่คุณธรรม นำการพัฒนา ดังนั้น การฝึกฝนตนเองให้มั่งคั่งประกอบของจิตสาธารณะทั้ง 5 ประการ ข้างต้นนั้น จะช่วยให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีศักยภาพ มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ที่มา : มนูญพงศ์ ชัยพันธุ์, และคณะ. (2565). จิตสาธารณะกับวิถีชีวิตของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566 จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/view/260031>

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

1: นักเรียนระบุกิจกรรมจิตสาธารณะที่ยังไม่เคยปฏิบัติมา 1 กิจกรรม แล้ววางแผนว่าภายใน 1 สัปดาห์ นักเรียนจะปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวได้โดยวิธีการใดบ้าง เมื่อปฏิบัติแล้วให้บันทึกผลการปฏิบัติลงในสมุด แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

2: นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน สืบค้นปัญหาสังคมมา 1 ปัญหา แล้วร่วมกันคิดว่าจะนำความรู้เกี่ยวกับการมีจิตสาธารณะที่ได้จากการศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้ไปช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร จากนั้นออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

2. วิธีการปฏิบัติตนในการเคารพ สิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น

สิทธิ เสรีภาพ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิ

หมายถึง การกระทำ หรือ ผลประโยชน์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับตามกฎหมาย เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะได้รับการศึกษา สิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

เสรีภาพ

หมายถึง ความเป็นอิสระของแต่ละบุคคลในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ แม้จะไม่มีกฎหมายรับรองหรือคุ้มครองไว้แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและไม่เป็นการไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนขอบเขตแห่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขภายในสังคม เช่น เสรีภาพในการเขียน เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการพิมพ์ เสรีภาพในการโฆษณา เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

2.2 สิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีการบัญญัติไว้ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เพื่อบรรลุรับแนวคิดที่ว่ามนุษย์ควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐเพื่อที่จะสามารถรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ได้ โดยห้ามมิให้รัฐใช้อำนาจทางนิติบัญญัติออกกฎหมายเพื่อลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือเกินจำเป็น สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีดังนี้

1. การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติ มีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ที่พึงจะได้รับและใช้สิทธิเหล่านั้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน องค์การของรัฐย่อมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แล้วหากรู้สึกว่าตนเองกำลังถูกคุกคาม ละเมิด หรือไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ก็ย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้

2. การรับรองความเสมอภาคของบุคคล ประชาชนทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เพศ อายุ การได้รับการศึกษา การจ้างงาน การเข้าถึงบริการสาธารณสุข การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

3. สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับการคุ้มครองในชีวิตและร่างกายตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ดังนี้

3.1 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้ใดจะนำเรื่องราวส่วนตัวของบุคคลอื่นไปบอกกล่าวหรือเผยแพร่ในรูปแบบใด ๆ ย่อมไม่สามารถที่จะกระทำได้ เว้นแต่การกระทำดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร

3.2 ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

3.3 ประชาชนทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยภายในประเทศได้

3.4 ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพที่จะอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองได้อย่างสงบสุข ผู้อื่นจะเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้ ในกรณีที่มีการเข้าตรวจค้นภายในบ้านก็ต้องมีหมายศาล

3.5 ประชาชนมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันได้อย่างอิสระ เช่น การส่งจดหมาย การโทรศัพท์ ทั้งนี้ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ดังนั้นการละเมิดความเป็นส่วนตัวทางเทคโนโลยีจึงเป็นความผิดทางกฎหมาย

4. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรม โดยการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายตามสมควร

เมื่อถูกกล่าวหาว่ามีความผิดในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดไม่ได้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม มีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ รวมถึงได้รับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความ และได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

คดีความรุนแรงทางเพศ สิทธิที่จะได้รับการดูแล และคุ้มครองจากรัฐ

บุคคลมีความเสมอภาคทางด้านการศึกษา

5. สิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอดมรดก ประชาชนทุกคนมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเอง และมีสิทธิในการมอบทรัพย์สินของตนเองให้แก่บุตรหลาน และบุคคลที่ตนเองพึงพอใจ

6. สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามความพอใจ แต่ต้องเป็นอาชีพที่สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย การจำกัดไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถประกอบอาชีพตามความพอใจของตนเองและถูกต้องตามกฎหมายได้ ย่อมไม่สามารถที่จะกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด ขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

7. สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดของบุคคลและสื่อสารมวลชน ประชาชนทุกคน รวมถึงสื่อสารมวลชนทุกแขนง มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การนำเสนอข่าว แต่ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของสังคม

8. สิทธิในการรับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพพยาบาลจากรัฐโดยเสมอกัน ผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงบุคคลผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลืออันเหมาะสมจากรัฐ นอกจากนั้น ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และผู้เป็นแม่ในชวงก่อน และหลังคลอดบุตรมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือตามที่กฎหมายกำหนด

9. สิทธิในการรับข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน ประชาชนทุกคนสามารถติดตามและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐได้ พร้อมทั้งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่มีผลกระทบด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและคุณภาพชีวิต รวมถึงสามารถเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และมีสิทธิยื่นฟ้องข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐได้ในกรณีที่มิได้รับความเป็นธรรม

สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข

10. เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม ประชาชนทุกคนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ มีสิทธิรวมตัวกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันได้ และยังมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองด้วย

11. สิทธิชุมชน ชุมชนทุกชุมชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่น และของชาติ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามกฎหมาย รวมถึงสามารถเข้าร่วมการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน แล้วได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และจัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

12. สิทธิและเสรีภาพในการปกป้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการต่อต้านคณะบุคคลหรือองค์กรที่จะมาล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุด เพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

จะเห็นได้ว่า สิทธิและเสรีภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดให้ประชาชนแต่ละคนได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน พร้อมกับเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละคนเป็นไปโดยราบรื่น ตราบเท่าที่สิทธิ เสรีภาพของตนเองไม่กระทบต่อผู้อื่น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เยาวชนทั้งหลายควรจะเรียนรู้และศึกษาไว้ เพื่อในอนาคตข้างหน้า เยาวชนจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ รู้และเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ซึ่งถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และพึงมีต่อสังคม ประเทศชาติ เพื่อการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และส่งผลให้ประเทศชาติได้รับการพัฒนาก่อเกิดเป็นความก้าวหน้าต่อไป

การชุมนุมอย่างสันติ

ที่มาภาพ : <https://themomentum.co/feature-farmers-protest/>